Eduskunnan suuri valiokunta

AI FI 21/2022
16.3.2022

AMNESTY INTERNATIONAL SUOMEN OSASTO

Hietaniemenkatu 7 A
00100 Helsinki
P: 09 8562 0600
E: amnesty@amnesty.fi
W: amnesty.fi

LAUSUNTO MUUTTOLIIKKEEN VÄLINEELLISTÄMISTÄ KOSKEVISTA VALTIONEUVOSTON KIRJELMISTÄ

Amnesty International on maailman suurin ihmisoikeusjärjestö, jonka toiminta perustuu yksittäisten ihmisten tuelle. Tukijoita on yli 10 miljoonaa, 150 maassa eri puolilla maailmaa. Amnesty on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Amnestyn tehtävänä on tehdä ihmisoikeudet tunnetuiksi, tutkia vakavia ihmisoikeusloukkauksia sekä kampanjoida niitä vastaan kaikkialla maailmassa. Amnesty on sekä Suomessa että kansainvälisesti seurannut pitkään turvapaikkalainsäädännön ja -järjestelmän kehitystä ja työskentelee muun muassa turvapaikanhakijoiden oikeuksien edistämiseksi.

Amnesty International Suomen osasto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon asiassa ja lausuu alustavina havaintoinaan kunnioittavasti seuraavaa:

1. Muuttoliikkeen välineellistämiseen vastaamiseen liittyvät komission ehdotukset

Komissio julkaisi marras- ja joulukuussa 2021 ehdotuksia toimenpiteiksi, joilla vastattaisiin tilanteisiin, joissa muuttoliikettä ja turvapaikanhakua välineellistetään jonkin valtion poliittisiin tarkoituksiin EU:n ulkorajoilla. Näitä ehdotuksia ovat muun muassa ehdotus väliaikaisista hätätoimenpiteistä Latvian, Liettuan ja Puolan hyväksi, ehdotus asetukseksi muuttoliikkeen välineellistämiseen vastaamiseksi sekä ehdotus asetukseksi Euroopan unionin alueelle suuntautuvan laittoman maahantulon yhteydessä ihmiskauppaa tai ihmissalakuljetusta helpottavien tai harjoittavien liikenteenharjoittajien vastaisista toimenpiteistä.

Kyseisissä ehdotuksissa luodaan puitteet turvapaikanhakua ja palautusta koskevasta sääntelystä poikkeamiselle sekä muille vastaaville turvapaikanhakijoiden oikeuksia heikentäville toimenpiteille, kuten vastaanottopalveluiden rajoittamiselle tilanteissa, joissa EU:n ulkorajoille saapuu äkillisesti turvapaikanhakijoita ja siirtolaisia ja heidän saapumisensa katsotaan johtuvan EU:n ulkopuolisen valtion välineellistämistoimista poliittisiin tarkoitusperiinsä.

Ehdotuksissa esitetään muun muassa seuraavanlaisia toimenpiteitä: turvapaikkahakemuksille varattavat erityiset rekisteröintipaikat rajan lähellä sekä erityiset rajanylityspaikat, pidempi turvapaikkahakemusten rekisteröintiaika, rajamenettelyn laaja käyttö ja -menettelyn pidentäminen, aineellisten vastaanotto-olosuhteiden rajaus vain perustarpeisiin sekä käännytysten helpottaminen mahdollistamalla poikkeamisen EU-säännöksistä. Lisäksi liikenteenharjoittajiin kohdistuvilla toimenpiteillä voitaisiin rajoittaa tai estää käynnissä olevan kuljetustoiminnan laajentamisen, kieltää liikenteenharjoittajien ylilennot, kauttakulku, satamien käyttäminen sekä polttoaineen tankkaus- ja huoltopysähdykset EU:n alueella. Myös liikennöintiä tai kansainvälisen henkilöliikenteen harjoittamista varten myönnettyjä liikennelupia tai toimilupia voitaisiin keskeyttää.

Amnesty katsoo, että ehdotetut toimenpiteet vaarantavat ihmisoikeuksien toteutumisen rajalla. Toimenpiteet loukkaavat turvapaikanhakijoiden oikeuksia ja kasvattavat ehdottoman palautuskiellon periaatteen loukkaamisen riskiä voimakkaasti.

2. Ehdotetut hätätoimenpiteet sekä välineellistämiseen vastaamiseen liittyvän asetuksen toimenpiteet

Komissio on ehdottanut niin sanottuihin välineellistämistilanteisiin sekä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 78 artiklan 3 kohtaan perustuvia väliaikaisia turvapaikka- ja palautustoimenpiteitä Latvian, Liettuan ja Puolan hyväksi että asetusta, jolla pidempiaikaisemmin vastattaisiin tilanteisiin, joissa muuttoliikettä ja turvapaikanhakua välineellistetään EU:n ulkorajoilla poliittisiin tarkoituksiin.

Komission ehdottamat SEUT 78 artiklan 3 kohtaan perustuvat väliaikaiset toimenpiteet sallisivat Latvian, Liettuan ja Puolan poiketa EU:n turvapaikkasäännöksistä puolen vuoden ajan. Samansuuntaisia toimenpiteitä esitetään myös välineellistämiseen liittyvässä asetusehdotuksessa.

Ehdotetuilla toimenpiteillä sallittaisiin:

- Pidempi rekisteröintiaika: EU-mailla olisi oikeus pidentää turvapaikanhakijoiden hakemusten rekisteröintiä neljään viikkoon nykyisen 3–10 päivän sijaan. Lasten ja heidän perheenjäsentensä hakemuksia tulisi kuitenkin priorisoida.
- Rajamenettelyn laaja käyttö: Näiden turvapaikkahakemusten käsittelyyn voitaisiin rekisteröinnin jälkeen soveltaa rajamenettelyä eli hakemukset voitaisiin käsitellä menettelyssä, jossa hakijoita pidetään rajalla olevissa keskuksissa ilman pääsyä sisämaahan. Menettelyä voitaisiin pidentää 16 viikkoon muutoksenhaku mukaan lukien. Etusija hakemusten käsittelyssä tulisi asettaa perustelluille hakemuksille sekä lasten ja heidän perheidensä hakemuksille. Hakijat, joilla on sellaisia terveysongelmia, ettei rajalla tapahtuva menettely sovellu, pääsisivät normaaliin menettelyyn. Valituksilla ei olisi automaattista lykkäävää vaikutusta käännytysten täytäntöönpanoon.
- Aineelliset vastaanotto-olosuhteet: Rajalla sijaitsevissa keskuksissa hakijoille tarjottaisiin vain humanitaariset perustarpeet eli tilapäinen majoitus, ruoka, vesi, vaatetus, tarvittava terveydenhoito sekä haavoittuvassa asemassa oleville henkilöille tarvittava apu.
- Käännytysten helpottaminen: EU-maat voisivat olla soveltamatta EU:n palautusdirektiiviä ja soveltaa kansallisia menettelyjä palautukseen. Maiden tulisi kuitenkin kunnioittaa ehdottoman palautuskiellon periaatetta sekä ottaa huomioon lapsen etu, perhe-elämän suoja ja palautettavien terveydentila.
- Erityiset rekisteröinti- ja rajanylityspaikat: Turvapaikanhakijoille tulisi ilmoittaa, missä he voivat jättää turvapaikkahakemuksensa ja mitä toimenpiteitä heihin sovelletaan.

Amnesty katsoo ehdotettujen toimenpiteiden vaarantavan turvapaikanhakijoiden oikeuksien toteutumisen. Esimerkiksi hakemusten rekisteriaikojen pidentäminen voi johtaa laittomiin käännytyksiin rajalla ja lapsen edun sekä ihmisten haavoittuvuuksien tunnistamisen vaikeutumiseen.

Toimenpiteet johtavat lisäksi tosiasiallisesti ihmisten liikkumisvapauden voimakkaaseen rajoittamiseen, kun rajamenettelyssä ihmisiä pidetään raja-alueen keskuksissa. Turvapaikanhakijoiden pitäminen raja- tai kauttakulkualueilla sijaitsevissa tiloissa ilman mahdollisuutta liikkua muualle maassa vastaa sellaista liikkumisvapauden rajoitusta, että se on käytännössä katsottava säilöönotoksi, mutta kuitenkaan säilöönottoa koskevat oikeussuojakeinot eivät ole käytettävissä. Tosiasiassa rajalla tapahtuvaan menettelyyn liittyy siten laittomaksi katsottavaa automaattista säilöönottoa, joka voi kestää jopa 20 viikon ajan (neljä viikkoa rekisteröinnin viivyttämistä ja sen jälkeen 16 viikkoa rajamenettelyä). Lisäksi tehokkaita oikeussuojakeinoja rajoitetaan merkittävästi, joten komission näkemys kansainvälisen

oikeuden ja EU:n perusoikeuskirjan perusoikeuksien täysimääräisestä kunnioittamisesta, mukaan lukien aito ja tehokas pääsy turvapaikkamenettelyyn, ei tosiasiassa toteudu.

Ihmisten pitäminen pelkästään perustarpeita tyydyttävissä vastaanotto-olosuhteissa säilöönoton kaltaisissa oloissa viiden kuukauden ajan voi johtaa epäinhimilliseen ja halventavaan kohteluun etenkin, mikäli keskusten olot ovat normaaleja vastaanottokeskuksia huonompia. Ainoastaan erityistä terveydellistä hoitoa vaativat henkilöt on vapautettu rajamenettelystä. Edes erityisen haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä, lapsia tai lapsiperheitä ei ole vapautettu rajamenettelystä, mikä ei vastaa lapsen edun ensisijaisuuden periaatetta. Lisäksi palautusten täytäntöönpano ei välttämättä toteudu aiotulla aikataululla, mikä saattaa johtaa siihen, että ihmisiä pidetään tosiasiassa vieläkin pidempään rajalla sijaitsevissa keskuksissa riittämättömissä vastaanotto-olosuhteissa.

Palautusdirektiivin soveltamatta jättäminen johtaa siihen, että tehokkaat oikeussuojakeinot laitonta säilöönottoa vastaan, kuten säilöönottopäätöksestä valittaminen, eivät olisi käytettävissä. Myöskään tehokkaat oikeussuojakeinot maastapoistamispäätöstä vastaan, kuten muutoksenhaun lykkäävä vaikutus, oikeudellinen neuvonta ja tulkkaus, eivät olisi käytettävissä. Vaikka ehdotuksessa huomioidaan ehdottoman palautuskiellon periaate, johtaa tärkeistä menettelyllisistä takeista luopuminen, valituksen päätöksen täytäntöönpanoa lykkäävän vaikutuksen uupuminen ja mahdollisuus lykätä hakemusten rekisteröintiä jopa kuukaudella siihen, että ihmiset joutuvat alttiiksi laittomille käännytyksille.

Amnesty katsoo myös, että komission ehdotukset heikentävät EU:n yhteistä maahanmuutto- ja turvapaikkajärjestelmää ja sen toimivuutta. Välineellistämistä koskevassa asetusehdotuksessa maahanmuuton ja turvapaikanhaun välineellistäminen on määritelty tarkoittamaan laajasti tilanteita, joissa kolmas maa - tarkoituksenaan horjuttaa unionia tai sen jäsenvaltiota - yllyttää ihmisiä EU:n ulkorajoille, ja tällaisten toimien luonne on omiaan vaarantamaan valtion keskeiset toiminnot, kuten sen alueellisen koskemattomuuden, lain ja yleisen järjestyksen ylläpitämisen tai kansallisen turvallisuuden. Kyseinen välineellistämistilanteen määritelmä on hyvin laaja ja epätarkka. Tämä mahdollistaa monenlaisten maahanmuuton tilanteiden tulkitsemisen välineellistämistilanteeksi ja siten turvapaikanhakua voimakkaasti rajoittavien toimenpiteiden käyttämisen, kuten on nähtävissä Puolan, Latvian ja Liettuan toimien osalta. Ehdotukset rapauttavatkin EU:n turvapaikkajärjestelmän kykyä vastata maailman jatkuvasti kasvavaan pakolaistilanteeseen inhimillisellä ja ihmisoikeusperustaisella tavalla. Vaarana on, että turvapaikanhakijoiden määrän vähäiseenkin kasvuun sovelletaan tulevaisuudessa vastaavia turvapaikanhakua ja muita ihmisoikeuksia rajoittavia toimenpiteitä tavallisen turvapaikkasääntelyn sijaan.

Ylipäänsä Amnesty katsoo, että ehdotetut väliaikaiset toimenpiteet ovat tarpeettomia. Tilanne EU:n Valko-Venäjän vastaisella ulkorajalla on lieventynyt. Lisäksi rajalle saapuneiden turvapaikanhakijoiden ja siirtolaisten määrä on ollut jo sitä ennen EU:n ja sen jäsenmaiden hallittavissa. Saapuneita ihmisiä ei ole ollut EU:n mittakaavassa poikkeuksellisen paljon, vaan kyse on ollut muutamasta tuhannesta ihmisestä. Ehdotetut toimenpiteet ovat EU:lle ylipäänsä haitallisia, koska ne voivat heikentää myös muiden EU-maiden sitoutumista EU:n turvapaikkasäännösten noudattamiseen. Toimenpiteisiin liittyy myös useita merkittäviä ihmisoikeusloukkausten riskejä ja -ongelmia.

3. Ehdotetut liikenteenharjoittajiin kohdistuvat toimenpiteet

Komissio on ehdottanut asetusta, jolla pyrittäisiin rajoittamaan maa-, ilma- ja vesiteitse toimivien liikenteenharjoittajien toimintaa tilanteissa, jossa ne helpottavat tai harjoittavat ihmiskauppaa tai -salakuljetusta EU:n alueella. Kyse on tässäkin ehdotuksessa toimista, joilla komissio pyrkii vastaamaan EU:n ulkopuolisten maiden yrityksiin käyttää hyväkseen turvapaikanhakijoita ja siirtolaisia poliittisiin tarkoitusperiinsä EU:n ulkorajoilla. Asetusehdotus koskisi niiden liikenteenharjoittajien toiminnan rajoittamista, jotka ovat tietoisia järjestäytyneen rikollisryhmän toiminnasta tai tarkoitusperästä ihmiskauppaan ja salakuljettamiseen liittyen ja mahdollistavat tämän kulkuvälineensä avulla. Komission

mukaan ehdotetuilla toimenpiteillä ei olisi vaikutusta humanitaariseen toimintaan, sillä ne koskisivat kaupallisia liikenteenharjoittajia.

Ehdotuksen mukaan komissio voisi tarvittaessa antaa täytäntöönpanosäädöksiä, joilla se voisi rajoittaa tai estää käynnissä olevan kuljetustoiminnan laajentamisen, kieltää liikenteenharjoittajien ylilennot, kauttakulun, satamien käyttämisen sekä polttoaineen tankkaus- ja huoltopysähdykset EU:n alueella. Myös liikennöintiä tai kansainvälisen henkilöliikenteen harjoittamista varten myönnettyjä liikennelupia tai toimilupia voitaisiin keskeyttää. Toimia voitaisiin soveltaa enintään vuoden ajan, mutta niitä voitaisiin tarvittaessa uusia.

Amnesty katsoo, että asetusehdotuksen perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointi on puutteellista. Lisäksi vasta komission täytäntöönpanosäädökset osoittaisivat, miten perus- ja ihmisoikeudet lopulta toteutuisivat. Perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointi tuleekin tehdä itse asetusehdotuksessa ja siitä tulee myös täsmällisesti ilmetä, miten oikeuksia rajoitetaan.

Asetusehdotuksessa valittuihin keinoihin eli liikenteenharjoittajien toiminnan rajoittamisiin liittyy riski perus- ja ihmisoikeuksien loukkauksista. Keinojen tulee olla oikeasuhtaisia ja niiden tulee tosiasiassa olla vaikuttavia eli niillä tulee voida saavuttaa hyväksyttävä tavoite. Keinojen tulee myös olla välttämättömiä eli vähemmän perus- ja ihmisoikeuksia rajoittavilla keinoilla ei olisi mahdollista saavuttaa hyväksyttävää tavoitetta. Lisäksi perus- ja ihmisoikeuksia rajoittavan lainsäädännön pitää olla täsmällistä ja tarkkarajaista. Siksi onkin erityisen ongelmallista, ettei asetusehdotuksessa ole tehty perus- ja ihmisoikeusvaikutuksiin liittyvää arviointia kuin hyvin ylimalkaisesti ja vain elinkeinovapauden ja ammatinharjoittamisen osalta. Ehdotuksen vaikutukset ulottuvat huomattavasti pidemmälle ja esimerkiksi turvapaikanhakijoiden oikeudet ja näiden oikeuksien loukkaukset on jätetty kokonaan huomioimatta.

Hyväksyttävään rajoitusperusteeseen, suhteellisuusperiaatteeseen ja rajoitusten välttämättömyyteen sekä lainsäädännön täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen onkin syytä kiinnittää asetuksesta neuvoteltaessa erityistä huomiota. Asetuksen perus- ja ihmisoikeuksien vaikutusarvioinnissa tulee lisäksi huomioida turvapaikanhakijoihin ja heidän oikeuksiinsa kohdistuvat vaikutukset, kuten asetuksen tosiasiallinen rajoittava vaikutus oikeuteen hakea turvapaikkaa.

Lisäksi ehdotukseen liittyy kysymys asetuksen oikeusperustasta. Vaikka asetusehdotuksen toimenpiteet suoraan kohdistuvat liikenteenharjoittajiin, liittyvät ehdotuksen tavoitteet ihmiskaupan ja ihmissalakuljetuksen ehkäisyyn sekä lisäksi laittoman maahantulon ehkäisyyn. Komissio on esittänyt asetuksen oikeusperustaksi liikennettä koskevan Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen 91 artiklan ja 100 artiklan 2 kohtaa. Valtioneuvosto kuitenkin arvioi, että oikeusperustaksi voitaisiin ottaa pikemminkin joko oikeus- ja sisäasioiden tai yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaa koskeva oikeusperusta.

Koska toimenpiteet kohdistuvat välillisesti turvapaikanhakijoihin ja siirtolaisiin, ja he ovat myös toimenpiteiden tosiasiallinen kohde ottaen huomioon sen, että ehdotuksella pyritään vaikuttamaan maahantuloon, tulee oikeusperustaan kiinnittää tarkempaa huomiota neuvottelujen edetessä ja varmistaa asianmukaisen oikeusperustan käyttö, jotta turvapaikanhakijoiden ja siirtolaisten oikeudet tulevat käsittelyn keskiöön.

Lisäksi Amnesty huomauttaa, ettei EU:n perusoikeuskirjan 21 artiklan mukaista syrjinnänkieltoa ole arvioitu asetusehdotuksessa eikä myöskään valtioneuvoston kirjelmässä. Asetusehdotus voi johtaa siihen, että liikenteenharjoittajat valikoivat matkustajiaan kansalaisuuden tai etnisyyden perusteella välttyäkseen mahdollisilta seuraamuksilta. Asetusta tulee siten arvioida myös syrjinnänkiellon näkökulmasta.

Amnesty katsoo, että vaikka ihmiskaupan estäminen on tärkeä tavoite, luomalla tiukkoja, käytännössä tiettyihin ihmisryhmiin – kuten turvapaikanhakijoihin – kohdistuvia esteitä EU:n rajoille pääsylle, estetään käytännössä turvapaikanhakijoiden pääsy EU:n rajoille olemassa olevia, turvallisia liikennevälineitä käyttäen. Tämä tosiasiallisesti rajoittaa oikeutta turvapaikanhakuun ja lisäksi kääntyy tavoitettaan vastaan, kun suojelun tarpeessa olevat ihmiset eivät pääse tavanomaisia liikennevälineitä käyttäen Eurooppaan, vaan joutuvat turvautumaan epämääräisiin, vaarallisiin reitteihin päästäkseen EU:n rajoille, juurikin salakuljettajien avustamina. Sallimalla ihmisten liikkua vapaammin ja käyttää olemassa olevia liikennevälineitä sekä luomalla turvallisia väyliä – kuten humanitaariset viisumit, pakolaiskiintiön nosto, työperäisten ja opiskelijan oleskelulupien myöntämisten lisääminen sekä perheenyhdistämisten helpottaminen konfliktialueilta tuleville ihmisille – päästä vakaisiin maihin, estetään salakuljetusta ja turvapaikanhakijoiden sekä siirtolaisten käyttämistä poliittisiin tarkoitusperiin. Jokaisella on oikeus hakea kansainvälistä suojelua oman maansa ulkopuolelta ja EU:n ja sen jäsenmaiden eli myös Suomen tulee varmistaa, ettei tätä oikeutta loukata.

Asetusehdotuksen mukainen liikenteenharjoittajien toiminnan rajoittaminen ei vähennä tarvetta turvapaikanhakijoiden liikkumiselle ja kansainväliselle suojelulle, joten se ei myöskään vähennä salakuljetusta, vaan tekee siitä vain entistä vaarallisempaa ja näkymättömämpää, mikäli Eurooppaan pyrkiville ihmisille ei ole muita, turvallisempia reittejä tarjolla. Liikenteenharjoittajien toiminnan rajoittamisessa vaarana on myös, että turvapaikanhakijoiden salakuljetus muuttuu entistä kalliimmaksi niille, jotka joutuvat siihen turvautumaan. Tällöin myös näiden ihmisten altistuminen ihmiskaupalle kasvaa.

Amnesty toteaa myös, että ehdotettu lainsäädäntö on epätarkkaa ja jättää tulkinnanvaraisiksi monia asioita, kuten miten liikenteenharjoittajien tietoisuus asetuksen vastaisesta toiminnasta ja heidän vastuunsa käytännössä arvioidaan sekä miten humanitaariseen auttamiseen suhtaudutaan. Ehdotuksessa mainitaan, ettei se vaikuta humanitaariseen toimintaan, koska ehdotus ei koske ei-kaupallisia liikenteenharjoittajia. Kuitenkin esimerkiksi Välimerellä meripelastuksia tekevät myös kaupallista toimintaa harjoittavat alukset. Meripelastuksia tehneitä alusten kapteeneja on jo aiemmin pantu syytteeseen pelastamiensa ihmisten tuomisesta Euroopan satamiin, vaikka kyse on humanitaarisesta auttamisesta ja kansainväliseen merioikeuteen kuuluu velvollisuus pelastaa merihädässä oleva. Amnesty katsookin, että neuvotteluissa tulee taata, ettei humanitaarista auttamista kriminalisoida missään olosuhteissa, vaikka sitä tekisivät myös ammattimaiset liikenteenharjoittajat ja ettei ehdotus myöskään tosiasiassa johda siihen, etteivät liikenteenharjoittajat uskalla ottaa kyytiinsä hädässä olevia turvapaikanhakijoita ja siirtolaisia rangaistusten pelossa.

4. Lopuksi

Suomen ulkopolitiikka on määritelty ihmisoikeusperustaiseksi. Tämä on todettu muun muassa Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa 9.12.2021[1] ja Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa 29.10.2020[2]. Selonteoissa todetaan Suomen toiminnan ulko- ja turvallisuuspolitiikassa nojaavan kansainvälisen oikeuden, mukaan lukien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten, määräysten ja periaatteiden kunnioittamiseen ja täytäntöönpanoon. Suomi ei kuitenkaan ole tätä johdonmukaisesti soveltanut turvapaikanhakuun ja pakolaispolitiikkaan liittyvissä poliittisissa päätöksissään ja toimissaan. Amnesty toteaakin, että komission ehdotuksia tulee tarkastella ihmisoikeusperustaisesti. Nyt esitettyinä ne pikemminkin pyrkivät pitämään turvapaikanhakijoita EU:n rajojen ulkopuolella ja heikentämään turvapaikanhakijoiden oikeuksia – jopa perustavanlaatuista oikeutta turvapaikanhakuun – kuin takaamaan heidän oikeuksiensa toteutuminen.[3]

[1] https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163674
[2] https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162513
[3] Katso myös Ulkopuoliittisen instituutin julkaisu, 24.2.2022: Schengen reform and the instrumentalisation of asylum-seekers: New Commission proposals legitimate states' existing practices. https://www.fiia.fi/julkaisu/schengen-reform-and-the-instrumentalisation-of-asylum-seekers

EU:n tiukka ja turvapaikanhaun ulkoistamiseen perustuva pakolaispolitiikka on jo alun perin mahdollistanut turvapaikanhakijoiden välineellistämisen poliittisiin tarkoituksiin EU:n rajoilla. Nyt tätä välineellistämistä pyritään edelleen torjumaan keinoilla, joiden voidaan nähdä välineellistämisen mahdollistaneen. Turvapaikanhakijoiden käyttämisessä poliittisiin tarkoitusperiin tulee oletettavasti toistumaan, mikäli vastatoimenpiteinä EU:ssa rajoja suljetaan ja oikeuksia heikennetään. Kyseinen reagointitapa kertoo siitä, että välineellistämistoimet ovat onnistuneet aikaansaamaan EU:ssa ja sen jäsenmaissa poliittisen hätätilan. Yhtenäinen ja ihmisoikeuksien täysimääräiseen kunnioittamiseen perustuva EU:n turvapaikkapolitiikka sen sijaan estäisi välineellistämistilanteet. Nyt esitetyillä ehdotuksilla EU:n itse luomaa ongelmaa vain pahennetaan ja lisäksi loukataan ihmisoikeuksia entistä enemmän.

Rajojen sulkemisen ja turvapaikanhaun vaikeuttamisen sijaan EU:ssa pitäisi pikemminkin ottaa käyttöön entistä enemmän turvallisia, vaihtoehtoisia väyliä konflikti- ja heikon ihmisoikeustilanteen maista tuleville ihmisille EU:iin. Kuten yllä on jo mainittu, näitä väyliä ovat esimerkiksi humanitaariset viisumit, perheenyhdistämisten helpottaminen, pakolaiskiintiön kasvattaminen sekä työperäisten ja opiskelijan oleskelulupien entistä suurempi käyttäminen. Tämän mahdollistamalla ehkäistäisiin myös vaarallisten turvapaikanhakumatkojen ja siinä turvattomien reittien käyttöä nykyisiä komission ehdotuksia suuremmalla todennäköisyydellä.

Kunnioittavasti

Niina Laajapuro
Ihmisoikeustyön johtaja

Kaisa Korhonen
Oikeudellinen asiantuntija